

***Lapscheure*, etymologisch verscheurd. Een overzicht van de opvattingen, nieuwe gegevens en een voorstel tot verzoenende oplossing.**

LUC DE GRAUWE

Abstract

The etymology of the West Flemish place name *Lapscheure* remains uncertain and contentious. The dispute involves both elements of the name. Gysseling (1960) interprets the second part, *-scheure*, as the local phonetic form of ‘schuur’ (barn), while Mansion (1935) and Tavernier-Vereecken (1954, 1968) suggest it means ‘schoor/schor/schorre’ (shore/marsh). The oldest records, such as “lappescura” (1019-30), use <u>, with later records showing <eu/ue>, indicating a Middle West Flemish pronunciation of [ø]. Tavernier-Vereecken’s attempt to categorize ‘schoor/schorre’ within a group of ingvaeonisms (like *veugel*, *weunen*, *bleuzen*) lacks support in contemporary West Flemish.

Conversely, unambiguous ‘schuur’ place names, such as the French-Flemish *Ruischeure* (Fr. *Renescure*) and *Buyscheure* (Fr. *Buyscheure*), suggest a more straightforward interpretation of ‘schuur’. Mansion and Tavernier-Vereecken propose that *Lapscheure* derives from a personal name, such as *Lappa* or *Lappo*. Initially, Gysseling, however, considered the name could mean a repaired barn, later suggesting an Indo-European root **lap* (‘bright, beautiful’), which gained little traction.

The notion of a repaired barn appeared earlier in Tanghe’s 1857 “Beschryving van Lapscheure”. The noun *lap* (‘patch’)

dates back to the 10th-century Old Dutch Wachtendonk Psalms and exists in all Germanic languages except Gothic. The verb *lappen* ('to mend') first appeared in 1285 (Dordrecht), possibly originating as a Northwest Germanic/Ingvaemonic term. However, naming a prominent barn this way is doubtful, whereas a personal name remains more plausible.

The earliest form, with the expressive geminate *-pp-*, suggests *Lappo* as a diminutive of the frequent medieval name *Landberht/Landbrecht*, evolving through forms like *Landbo*, *Lambo*, *Lampo*, and *Lampe* to *Lappe*. This analysis aligns with similar transformations seen in medieval names, as discussed by Debrabandere (1980).

*“Een pereltje verloren en gezocht,
Want ’t doet zo’n deugd aan ’t hert
Voor wie bij u gerocht”* (Guido Gezelle)

*Voor em. prof. dr. Liliane Haegeman (°1954) en haar geliefde
bakermat.*

1. Uitgangssituatie

Bij de voorstelling, in de KANTL te Gent op 23 juni 2022, van de tweede, grondig herziene versie van de KCTD-publicatie *De Vlaamse Gemeentenamen. Verklarend woordenboek* (2022; = DVG²), heb ik, op basis van de (aldaar p. 297-307) door mij opgestelde *Index van veel voorkomende bestanddelen* (in die gemeentenamen), meegedeeld dat – ten minste op het niveau van de (oude en/of nieuwe) *gemeentenamen*, volgende vier (door Ward Van Osta in dat boek beschreven) bestanddelen telkens slechts in één enkele ‘Vlaamse’ gemeentenaam blijken voor te komen: **dries**, **kouter**, **goor**, **loos**, en ik heb er zelf nog **straat** aan toegevoegd; het gaat om de gemeentenamen *Drieslinter*, *Landskouter*, *Sint-Job-in-t-Goor*, *Waarloos* en *Hoogstraten*. Ik had eerst overwogen, er ook het lemma aan toe te voegen dat in het tweede lid van *Lapscheure* vervat ligt en in het Woordenboek (p. 144) op gezag van Gysseling als ‘schuur’

wordt opgevat, maar er zijn andere top-toponymisten die dit bestanddeel beschouwen als een vorm van ‘schoor/schor, schorre’, nl. Mansion (1935: 143)¹ en Cécile Tavernier-Vereecken (1954:136v. en 1968: 442). Daarom heb ik het element gewoon achterwege gelaten.

1.1. De controverse over het eerste lid Lap-

En meteen dient gezegd dat over het eerste lid nog meer onduidelijkheid heerst; het Woordenboek citeert de lapidaire opvatting van Mansion dat het om een Germaanse mansnaam *Lappo*² zou gaan (dat denkt ook Tavernier-Vereecken, die op die naam nader ingaat), Gysseling daarentegen heeft 2 verklaringspogingen de wereld ingestuurd: in zijn *Toponymisch Woordenboek* [= TW] (1960: 596a, met als oudste vindplaats 1019-30 in *lappescura*)³ neemt hij het (nog steeds gebruikelijke) substantief *lap* aan en oppert hij, met vraagteken weliswaar, voor het geheel een betekenis ‘opgelapte = herstelde schuur’, in 1983 (in *De Leiegouw* 25: 49) daarentegen opteert hij voor een afleiding van Indo-Europees **lap* ‘glanzend, schoon’. Hoe valt deze kwestie te trancheren? Dat wil ik hier proberen, waarbij meer dan tot nog toe van belang zal zijn, de onderlinge verhouding tussen beide leden van de samengestelde naam en hun plausibelste combineerbaarheid duidelijk in oenschouw te nemen, en daartoe ook parallellen in andere toponiemen in het debat te betrekken – parallellen die er zeker zijn maar die tot dusverre niet werden aangeboord.

(1) Aldaar onder het lemma “**scheur**, mndl. *schor*, *schore* ‘scheur; aangeslibd land’ “, waar ook *Schore* (eveneens in de West-Vlaamse kuststreek) wordt genoemd (en ten onrechte ook *Schorisse*); een lemma *schuur* kent Mansion niet!

(2) De auteur verwijst s.v. *scheur* (zie noot 1) strikt genomen naar zijn lemma “**Lappa** (?), mansn[aaam]” (p. 91), waarbij enkel *Lapschure* wordt genoemd; zie daarover nog in deze bijdrage hieronder *in fine* met noot 72.

(3) De overige 4 vindplaatsen bij hem zijn:
Lapiscura • 1107 kop. ± 1300
Lapscores • 1110 kop. 13e kop. 17e
Lapscura • 1127 kop. 16e
Lapscura • 1163 kop. 13e kop. 17e

Bij de allermeeeste niet-taalkundig, laat staan etymologisch geschoolde Nederlandssprekenden roept de naam *Lapscheure* ongetwijfeld een associatie op met de collocatie (d.i. veelvuldig voorkomende woordverbinding) van het substantief *lap* met het substantief (of de werkwoordstam) *scheur-*, zoals die bijvoorbeeld voorkomt in een bijbelvers dat in geen van de grote historische woordenboeken van de Germaanse talen Nederlands, Duits, Deens en Zweeds (onder het lemma Nl. *lap* en verwanten) ontbreekt en daar ook uitgerekend uit de grote bijbelvertalingen geciteerd wordt, te weten Lucas 5:36 (en parallellen in Mattheus 9:21 en Marcus 2:16): *Niemand scheurt een lap uit een nieuw kleed* enz. Ik zal er vanwege de woordgeografie van *lap* nog op terug (moeten) komen. Alleen de meeste West-Vlamingen (die van Lapscheure zelf inbegrepen) zouden kunnen denken aan het in hun regio homonieme *scheure* dat ‘schuur’ betekent.

1.2. De controverse over het tweede lid -schuur.

Laten we inderdaad eerst kijken naar het tweede lid van de samenstelling, het grondwoord, waar de kern van het benoemingsmotief van de nederzetting moet worden gezocht. Nu, Lapscheure ligt in de polderstreek en aloude Zwinstreek ten noordoosten van Brugge, vlak ten zuiden van Sluis dat net over de grens in Zeeuws-Vlaanderen gelegen is. Het kleine dorpje (in 1971 gefuseerd met het wat grotere Moerkerke en daarmee sedert 1977 opgegaan in de huidige gemeente Damme) maakt deel uit van een wijder landbouwgebied. Daardoor lijken zowel ‘schuur’ als ‘schoor/schor(re)’ in aanmerking te kunnen komen, ten minste op het semantische vlak. Maar kan het dat ook klankwettig (beter: klankhistorisch, *lautgeschichtlich*)? Bekijken we daarvoor in De Flou (deel IX) de oudste vindplaatsen, dan vinden we bijna steeds vormen met *-u-*: *scura*, *scures*, *scure* (overigens nog tot in de 15^e eeuw toe);⁴ in 1395 is sprake

(4) Gysseling (1960:596a) geeft trouwens enkel vormen met *-u-*: zie hierboven noot 3;

van de familienaam *laepschers* met *-ue-*. Tavernier-Vereecken, die ook andere Brugse bronnen kon aanboren, verklaart echter dat deze spelling al vanaf het midden van de 13e eeuw voorkomt⁵ (en veel vaker dan die met *-o-* en *-oe-*: *-score*, *-scoere*, waarover direct meer), en ze vervolgt: “Daarnaast blijft ook nog de spelling *scure* in gebruik tot het begin der 16e e., en nog één enkele maal in de 17e”. De huidige spelling met *-eu-* komt (zo is weer bij De Flou te lezen) pas op de Popp-kaart⁶ van 1880 voor. De spellingen <u, ue, eu> in open lettergreep vóór *r* zijn in Middel-West-Vlaams wel te begrijpen als een fonetische [ø:]: dat blijkt voor <u> uit West-Vlaamse rijmen als *ure* ‘uur’: *labure* ‘labeur’ en *mure* ‘muur’: *dure* ‘deur’, voor <ue> in bijv. *mueren*, *gheduerende*, wat in andere streken gespeeld wordt met een <u> = [y:]; laatstgenoemde klank is uiteraard het product van de spontane palatalisatie [u: > y:].⁷ In ons toponymisch geval wijst dit inderdaad naar een interpretatie als ‘schuur’. En dat geldt natuurlijk ook als die palatalisatie veroorzaakt wordt door i-umlaut, wat etymologisch voor het woord *schuur* trouwens ook wordt aangenomen: het wordt namelijk afgeleid uit zowel protogerm. **skūrō-* (vr.) als (op basis van de latinisering *scuria*) uit **skūrījō-* (vr.).⁸ In de Mid-

(5) Tavernier-Vereecken 1954: 137. Van Haverbeke (1955: 64,70) noteert ook in 1294 *Laepschuer* (Brugge, Sint-Jan).

(6) Op de bekende kaart van het Brugse Vrije uit 1571 door Pieter Pourbus staat *Lapschuer*, wat duidelijk naar een *schuur* verwijst.

(7) Vgl. voor dit alles Van Loey (1965: 49, § 60a en b, en 74, § 88a en b), voor het Brugse Van Haverbeke (1955: 64 sub d, die ook *Laepschuer* a. 1279 en *Laepschuer* a. 1294 vermeldt). Zie ook Jacobs (1911: 166-171, § 86-87); Van Loon (2014: 228): “West-Vlaamse verlaging van /ȝr/ tot /ö:r/, zoals ook te zien in de eiggennamen *Quaghebeur*, *Verscheure*, *Lapschuer*. Het verschijnsel dateert er al uit het Middelnederlands blijkens 1391 *meur* ‘muur’, 1481 *heurclocke* ‘uurklok’ in Kortrijk” (Over Kortrijk cfr. infra). - Naast de familienaam *Verscheure(n)* komt ook *Van der Scheure(n)* voor, verder *Verschuer(e)n*, *Verschu(u)re(n)* enz., ook zonder prefix resp. voorzetsel *Schuur*, *Schuer* enz., alsook de afleiding *Scheur(e)-mans* naast *Schu(u)rmans/Schuurman*, door Debrabandere (2003) allemaal afgeleid van *schuur*, weliswaar naast een reeks afleidingen van het toponiem of het appellatief *schoor/schor*: *Van (den) Schoor*, *Verschoore*, *Schoorman(s)* enz.

(8) Zie EWN s.v. *schuur* ‘eenvoudige opbergplaats’; zie ook Schönfeld-Van Loey 1970 (§ 69: “met umlauts-uu”).

del-West-Vlaamse periode wordt in open lettergreep “meestal en zelfs predominant” (Jacobs 1911: 170) <ue> gespeld, zo ook in het woord *scuere/schuere*, waarvan deze auteur ook een aantal voorbeelden biedt, bijv. *scuere* in Damme (1384) – zoals daarnet gezegd, uitgesproken [ø:].

Kunnen de sowieso eerder zeldzame en tegelijk jongere vindplaatsen met <o> en <oe> aan deze conclusie iets veranderen, en wel ten gunste van Tavernier-Vereeckens interpretatie als ‘schoor, schor(re)’, dat uit Protogermaans *skura* (met korte *u*)⁹ wordt afgeleid? Vooral nog een enkele vindplaats *Lapscurre*, met dubbele *-r-* uit het begin van de 13^e eeuw, pas meegedeeld in 1968, versterkte haar, zo lijkt, in haar mening, een interpretatie *scurre*, nevenvorm van *scorre* ‘schor’, te mogen aannemen.¹⁰ Voor die betekenis echter lijken zelfs geen van de beide andere, reeds in 1954 in stelling gebrachte oude spellingen <o> en <oe> *per se* te pleiten, als men let op talrijke andere mnl. gevallen met <o> als *dore* ‘deur’, *kore* ‘keur’, *scoren* ‘scheuren’, *store* ‘steur (vis)’ of met <oe> als *becoeren* ‘proeven’, *gheboeren* ‘gebeuren’, *goere* ‘geur’:¹¹ die klinken, zoals Van Loey in zijn *Middelnederlandse Spraakkunst: II. Klankleer* schrijft, alle met “een uitspraak [ø], (die thans nog bestaat)”,¹² t.w. in West-Vlaanderen.¹³ En verder: “[D]oordat (...) ter aanduiding van de nieuwe *eu*-klank in de spelling oorspronkelijk geen geschikt teken bestond, is veelal *oe* (*o*) ge-

(9) Zie EWN s.v. *schor* ‘aangeslibd land’.

(10) Tavernier-Vereecken (1968: 442).

(11) Zie deze voorbeelden in Van Loey (1965: 49v, § 61).

(12) Van Loey (1965: 49, §60 b).

(13) Zie bijv. Taeldeman (1979: 73 met kaartje 23); zin 100 in de RND (*zuur*); Devos-Vandekerckhove (2006: 22v, met lijn 2 op kaartje); vgl. ook FAND III, kaart 81: *schuur* (en vgl. *zuur* in kaart 76). Voor Lapscheure (I.124) geldt volgens de RND eveneens [zø·r]. Zie voor *schuur* ook WVD I/2, p. 410b-414a (met kaartje ‘polderschuur’): in (het grootste deel van) West-Vl. (-)*scheure*.

schreven”.¹⁴ Dat kan dus ook in *Laepscore/-scoere* het geval zijn geweest.

Tavernier-Vereecken lijkt haar keuze voor ‘schoor/schor’ te willen redden door dit woord voor West-Vlaanderen in te willen lijven bij de bekende ‘Ingveoonse’ gevallen *zeumer, veugel, weunen, beuter, zeun(e), scheutel, bleuzen*, waarbij de oorspronkelijke (uit korte /u/ vóór /a,e,o/ in volgende lettergreep ontstane) West-Germ. korte /o/ in open lettergreep niet gerekt werd tot /ō:/ (zoals in AN *zomer, vogel* enz.) maar tot een spontaan-palatale /ø:/. Maar daarvoor vindt men in het woord *schoor/schor* nergens elders parallellen! Het enige wat Tavernier-Vereecken nog eventueel in overweging wil nemen, is een “pseudo-etymologische bijgedachte aan schuur, want een schor was de plaats [scil. Lapscheure] niet meer in de 12^e e.”¹⁵

Tavernier-Vereeckens keuze voor ‘schoor/schor’ is niet het minst ook ingegeven door veeleer aardrijks- en bodemkundige overwegingen. Het valt niet te loochenen dat ons aloude Zwindorp nu eenmaal in een gebied lag (en ligt) met veel schorren. Niet te verwonderen dus dat in de West-Vlaamse kuststreek ook een (vroegere) gemeente *Schore* ligt (thans deel van Middelkerke). Gysseling neemt in zijn TW als betekenis aan: ‘aangeslibd land dat rijp is om ingedijkt te worden; in het binnenland naam voor moerassen’¹⁶ en noemt daarbij nog *Schoor* in Ninove, Broechem en Hoegaarden; Van Durme vult aan met een plaats in Melle (bij Gent) en twee in de Denderstreek (Okegem en Denderhoutem).¹⁷ Al deze (oude) toponiemen vertonen in de spelling een <o>; het ONW brengt Gysselings gevallen onder in een lemma *sko-*

(14) Van Loey (1965: 50, § 61), met “[e]nkele [vele! LDG] oude bewijsplaatsen” en verdere literatuur in de Aantekening aldaar p. 51.

(15) Zie voor dit alles Tavernier-Vereecken (1954: 137).

(16) Zie ook Van Berkel-Samplonius 2018 (via *Etymologiebank* s.v. *schor* ‘aangeslibd land’).

(17) Van Durme (2018: 408): resp. *Score, curtem... Scoram, Score*.

ra (modern *schoor*, *schor*) met de betekenis ‘oever’ (vgl. Eng. *shore*); als eerste deel van een toponiem zijn er nog *Scorebruc* (Schoorbroek bij Dendermonde) en *Schoorl* (< *Schoor-lo*) in Noord-Holland. Het ONW twijfelt ibidem of *Cumbingascu-
ra* (a. 794), jonger meestal *Cumbe-/Cumbiscura* (in de 14^e e. *Commerswerve*)¹⁸ – een onbekende, thans verdwenen plaats in het westelijk-Zeeuws-Vlaamse Oostburg – niet ook een vorm van *skūra* (‘*schuur*’) zou kunnen bevatten en meteen de oudste vindplaats van dat woord zou zijn.¹⁹ We zitten hier meteen in dezelfde problematiek, in hetzelfde dilemma als waarin ons *Lapscheure* zich bevindt: is het *schoor* (met Tavernier-Vereecken) of *schuur* (met Gysseling)? Tavernier-Vereecken neemt (in 1968) inderdaad ook voor *Cumbi(nga)scura*, opnieuw met Mansion naar wie ze verwijst,²⁰ de betekenis ‘schor’ aan, en ze zegt hier expliciet dat Gysseling het in zijn TW voor deze plaats met de betekenis aanname ‘schuur’ niet bij het rechte eind heeft. Maar het feit alleen dat alle zeven vindplaatsen van dit onbekende toponiem enkel *-scura* hebben, nooit *-scor*, dat dan omgekeerd de enige vorm is in alle overige 26 attestaties van een aantal andere plaatsen, laat toch vermoeden dat de betekenis van *Cumbiscura* veeleer een andere is en wel in ‘schuur’ te zoeken is. Die betekenis neemt Tavernier-Vereecken (voor haar materiaal) enkel aan voor *Getscure* (‘geitenschuur’), een plaats in Evergem of in Wondelgem, volgens Adriaan Verhulst evenwel een hofstede in de Sint-Baafsabdij te Gent.²¹ Tavernier-Vereecken is dus niet *per se* afkerig van het benoemingsmotief *schuur*. Terecht, want in een agrarische samenleving als de oeroude Vlaamse is een schuur toch een belangrijk en vaak indrukwekkend bouwwerk (men denke maar aan de

(18) Dit ook bij Gysseling (1960: 570a) s.v. *Kommerswerve*. Het eerste lid bevat een persoonsnaam: *Cumb-* gaat terug op “een populaire vorm van *Koenbert*, met verkorting van de vocaal en assimilatie” (Tavernier-Vereecken 1968: 438), volgens Gysseling (1960) op *Kumbo*.

(19) Zie ook Van Berkel-Samplonius 2018 (via *Etymologiebank*).

(20) Mansion (1935: 181).

(21) Tavernier-Vereecken (1968:396); als *pars pro toto* (zie hieronder bij n. 25).

bekende Tiendschuur van de abdij Ter Doest bij Lissewege, net als Lapschure nu een deelgemeente van Damme) – een bouwwerk waarnaar nederzettingen en op zijn minst wegen en straten (in hodoniemen dus) werden vernoemd.²² We hebben met *Getscure* alvast één oude woordparallel, maar er zijn andere. De interessantste ervan (die wel in het materiaal van Gysselings TW voorkomen, niet bij Tavernier-Vereecken) is *Ruischure* (in het Frans: *Renescure*) in Frans-Vlaanderen (“Vlaanderen extra muros” volgens de mooie benaming gegeven door Frans Debrabandere 2021) – interessant omdat deze naam als eerste element met zekerheid een mansnaam bevat: Gysseling verklaart de naam van dit dorp, gelegen in het zuiden van het arrondissement Duinkerke/Dunkerque op de weg van Hazebroek naar Sint-Omaars, als **Hringa-winis skûrjôn* ‘grange de Hringawini’; zo wordt de naam ook begrepen door

(22) Zie *Schuurgoed* (Guyot z.j.: 399a, s.v. Oostakker), een omwalde historische hoeve met muurankers, met de daarnaar genoemde beek *Schuurgoedloop* (Kempeneers e.a. 2018: 361) en het hodoniem *Schuurstraat* (alle in Sint-Amandsberg; Gysseling 1960: 902b *de Scuren*, eind 12^e e.; ibidem ook andere *Schuur*-toponiemen; zie ook de aanvulling in Van Durme 2018: 409, alwaar ook *Ter Schuren* in Elsegem en in Sint-Maria-Lierde). Ook in hartje Gent is er een *Schuurkenstraat*. Aan verdere (Oost-)Vlaamse waternamen nog *Schurkensbeek* (sic; Nazareth), *Schuurkensbeek* (Baardegem), *Schuurmeiakkerbeek* (Destelbergen) : zie Kempeneers e.a. (ibid.). Houet-Cleeren (1968: 700b) vermelden ook *Schuurbroek* (in Oosterzele), oostelijk *Schuurhoven* (in Bilzen, Oud-Turnhout, Westmalle; Gysseling 1960: 902b ook in Sint-Truiden) en (1968: 697b) *Scheurveld* in Attenrode; over dit laatste meer bij Kempeneers (2007: 243v. [“variant van *schuur*”], 299, 302). *Schuurveld* is ook een (voormalige) heerlijkheid in Lotenhulle (Speecke e.a. : 1, 224-227, nr. 510). Ook Frans-Vlaanderen kent een *Schuurveld* (a. 1393 *de Scheurevelde*), naast nog *Schuurbilk* (1494 *de Scheurebelc*), *Schuurhof*, *Schuurlandstraatje*, *Schuurstuk* (Debrabandere 2021: 264) en *Scheurke* (ibidem: 261). Een leenhof *Scheurvliet* lag in het West-Vlaamse Vinkem; een laathof ook in de wijk *Trekschuren* (< *Ter Eik Schuren*) bij het Limburgse Hasselt (Mennen 2022: 317). Schuren zelf konden een naam krijgen : vgl. de *Blauwschuur* in Bierbeek en de daarnaar vernoemde *Kleine Blauwschuur* in Neervelp (Kempeneers 2022: 204v.) - Vgl. ook *stal* (4x bij Tavernier-Vereecken 1968: 621b), verder Gysseling 1960: *Stalle* (Ukkel), *Bokstalle* (Machelen-aan-de-Leie), *Bokstel* (Noordbrabant), *Vronestalle* (Wondelgem; bij Lierde).

Debrabandere (2021: 258),²³ die er welgeteld nog 14 andere, jongere attestaties aan toevoegt; in totaal bij beide auteurs samen goed voor: 10x *-scura* (zo in oudste vorm: *Reinguenescura* a. 1096/kopie 1775, waarin notabene de *-s-* haplografisch is, d.i. maar eenmaal wordt gespeld!), 7x *-scure*, 3x *-scuere*, 2x *-schura*, 1x *-schure*, 3x *-schuere*, 1x *-schuure*, 1x *-scheure* (1756). Laatstgenoemde vorm komt weer overeen met de ook daar geldende West-Vlaamse uitspraak (zie bij noot 13)!

De tweede interessante plaats draagt de naam *Buisscheure* (voor de Franse staat officieel *Buyscheure*) en ligt in vogelvlucht zowat 10 km bijna pal noordelijk van de vorige (het "Forêt de Rihoult Clairmarais" ligt ertussen), op dezelfde breedte als Cassel/Kassel. Gysseling (die *Buischeure* met enkele *-s-* als lemma aanneemt) geeft 7 attestaties (alle met haplografische *-s-*), als oudste *Buiscura* (a. 1200); Debrabandere (p. 89) voegt er voor het dorp (door hem *Buisscheure*/*Buyscheure* gespeld) zelf nog 8 bij, en bovenop ook (alles uit de 19^e e.) *Buyscheure Merchen* ('Meersen'), *Buisscheurevelt*, *Buyscheure au champ dit Buyscheure Veldt* (dat zijn er drie met *-scheure*), in totaal dus bij beide auteurs samen 18. De spelling van het tweede lid is hier: 3x *-scura*, 6x *-scure*, 1x *-schure*, 4x *-schuere*, 4x *-scheure*, de laatste opnieuw in overeenstemming met de plaatselijke Vlaamse uitspraak (zie opnieuw hierboven noot 13; in de RND voor deze plaats [b 20a] zinnetje 101). De etymologische verklaringen luiden: bij Gysseling "Germ.? + *skūrjōn* f. 'grange' ", bij Debrabandere ampeler "Indien uit *Boitscura*/*Buitscura*, d.i. de schuur van *Boidin*/*Buidin* < *Boudewijn*" (een naam die in het oude graafschap geenszins onbekend is). Met het oog op *Booitshoeke* (WV, in gem. Veurne) is evenwel ook gewoon te denken aan de voornaamvorm *Boud* > *Buid* (zonder het vleisuffix *-in*), zoals Debrabandere zelf in DVG² voor

(23) Beide auteurs nemen alvast een 'schuur'-naam aan, zoals ook Van Loon (pers. comm.) dat doet, evenwel met een plausibelere etymologie: **Raginwin-scura* (voor *Ragin-/Regen-* in deze mansnaam zie Van Loon 2021: 28, 86v, 99, 105, 285).

laatstgenoemd dorp aanneemt.²⁴ De vormen in dit toponiem met dubbele *-s-* (weliswaar pas sinds 1418 geattesteerd) wijzen m.i. niet enkel op een eerder plaatsgegrepen assimilatie van het type *mets* > *mes* (*boïd-s* > *bois*) maar ook op een terugschreeven van in oudere vindplaatsen aan te treffen haplografie, t.w. uit **bois-scura*. De oorspronkelijke, ‘onderliggende’ eerste *-s-* in zowel *Ruischeure* als *Bui(s)scheure* geldt gewis als de genitief-*s* van een substantief (soort- of eigennaam) in de sterke klasse; straks zullen we ons moeten afvragen of dat niet ook het geval kan zijn in *Lapscheure*, indien te verstaan als *Laps-scheure*.

Een derde geval in Frans-Vlaanderen is de naam *Koude-schure* (Fr. *Coudescure*) ‘schuur die koude wind ondergaat’, waarvoor Debrabandere (2021: 176) twee spellingen opgeeft: 2x *-u-*, 2x *-eu-*, en waarbij hij nog (zonder meer) bemerkt: “De plaatsnaam komt ook in West-Vlaanderen vaak voor” (ik denk hierbij zelf aan de *Hoeve Coude Scheure* te Mannekensvere in de gem. Middelkerke). En nóg een bemerking over Frans-Vlaanderen: ook hier is *schuur* graag een benoemingsmotief: Debrabandere vermeldt het (p. 264) nog als eerste lid in *Schuurbilk*, *-hof*, *-landstraatje*, *-stuk*, *-velde*. Ongetwijfeld behoren daartoe ook (opnieuw met *-eu-!*) *Het Scheurken* in Mardijk en *Scheurstraat* in Kapellebroek. En dit terwijl in Frans-Vlaanderen geen *schore/schorre*-namen op te tekenen vallen. Schuren waren (en zijn) nu eenmaal zo goed als prestigeobjecten: zegt een bijbelse gelijkenis niet (ik verkort): “Het land van een rijk man had een grote oogst opgeleverd. (...) En hij zei: ik breek mijn *schuren* af en bouw grotere” (Lucas 12: 16b, 18a).

Alvast hebben de Frans-Vlaamse namen deze twee voorlopige conclusies (of tenminste vaststellingen) opgeleverd, zo

(24) Dit laatste ook in *Bouwel* in de provincie Antwerpen (= AN; zie *ibid.*: 53). Niet te verwarren met de mansnaam *Bodo* > *Bode*, zoals o.m. in *Booischot* (AN).

dunkt me: toponiemen op *-scūra / -scheure* i.d.b. ‘schuur’ (of, als pars pro toto, met de referentiële betekenis ‘hofstede’)²⁵ zijn in de kuststreken van het oude graafschap niet ongewoon; ze kunnen in hun eerste lid (dat in de genitiefvorm verschijnt) verwijzen naar een manspersoon, ongetwijfeld de bezitter/eigenaar ervan. Dat kan, ondanks de interpretatie van Tavernier-Vereecken als ‘schor(re)’, ook gelden van het verdwenen Zeeuws-Vlaamse *Cumbi(nga)scura!* Nu nog *Lapscheure?*

2. *Lap* (subst.) en *lappen* (ww.) in de Germaanse talen.

2.1. Vormen, betekenissen, verspreiding.

Zo zijn we aanbeland bij de vraag wat dit *Lap*- zou kunnen voorstellen en betekenen, en of dit element met een *schuur* (eerder dus dan met een *schorre*) in een semantisch aanvaardbaar, compatibel verband kan worden gebracht. Zoals helemaal in het begin gezegd, zag Gysseling er in zijn TW 1960 (verschenen 4 jaar na Tavernier-Vereeckens artikel), er het (huidige) substantief *lap* in, en opperde hij als betekenis voor het geheel, weliswaar met vraagteken: “Dus ‘gelapte = herstelde schuur?’”. Het (enkel digitale) *Oudnederlands Woordenboek* (ONW) neemt dit over, samen met de 5 door Gysseling geboden vindplaatsen (de oudste zijnde in *Lappescura*, 1019-1030) en maakt er zelfs van (zonder vraagteken!): “als benaming van een meermaals opgelapte, gerepareerde schuur”. Het is in dit woordenboek het enige toponiem, gereconstrueerd als LAP-PASKŪRA (* *Lapschuur*) bij een onl. substantief LAPPĀ (nom.), dat nog als appellatief (eveneens eenmalig) is overgeleverd als LAP (acc.) in een zogenaamde Lipsiaanse glosse

(25) Vgl. hierboven (bij n. 21) A. Verhulst over *Getschure* .

(gl. van Lipsius) bij de 10^e-eeuwse Wachtendonkse Psalmen²⁶ (Psalm 132,2 in de Vulgaat-telling; modern 133), daar als vertaling van ‘ora (vestimenti) = omslag aan een kledingstuk’.²⁷ Uiteraard is dit ons huidig woord *lap*, waarvoor in de Oudnederlandse periode ook nog wel een zwakke masculiene vorm wordt aangenomen die (in de nom. sg.) op een vocaal eindigt: in de Frankische, binnenlandse dialecten op *-o*, in de Ingveonse kuststreken op *-a* (vandaar *lappa* in het ONW).²⁸ Het woordenboek doet dit ongetwijfeld om een dubbele reden: er wordt rekening gehouden zowel met de oudste attestatie van het toponiem, die (nog) de (oude) geminaat *-pp-* bevat; én met de equivalenten van het woord in de andere (Oud)germaanse talen: de “Etymologiebank” deelt immers daaromtrent mee:

Os. *lappo* (mnd. *lappe*) ; ohd. *lappo*, *lappa* (nhd. *Lappen*) ; ofri. *lappa* (nfri. *lape*) ; oe. *læppa* (ne. *lap* ‘schoot’) ; nzw. *lapp* ; alle oorspr. ‘lap, afhankelijk stuk stof, enz.’, < pgm. **lappa-*. Met umlaut bovendien on. *leppr* ‘lok, lap’ (nijsl. *leppur*). De **-pp-* kan ontstaan zijn door hetzij assimilatie, van **lapna-* (FvW, BDE) of al in het pie. **-bn-* > **-bb-* > pgm. **-pp-*, hetzij door expressieve geminatie uit **lapa-* (NEW).

Ook Deens en Noors kennen *lap*, alsmede het afgeleide werkwoord *lappe* ‘(op)lappen, ver-, herstellen’, zo ook *lap-*

(26) De “W.Ps.” (ook Oudnederlandse en Oost-Oudnederfrankische Psalmen. genoemd) zijn een vertaling uit het Latijn van de bijbelse psalmen (en enkele cantica); de vertaling is, op basis van de dialectkenmerken, te lokaliseren in het oostelijke deel van het gebied dat in de hoge Middeleeuwen Oppergelre was (daarin ligt trouwens ook het kleine stadje Wachtendonk). Het werd Pruisisch gebied in 1713, en is dus nu een deeltje van Duitsland. Dialectologisch vormt het nog steeds het noordoostelijkste stukje van het Oost-Limburgse dialectgebied in Jan Goossens’ indeling; zie voor dit alles uitvoerig de Inleiding in De Grauwe 1979-82, deel I.

(27) Lat. *ora* betekent in eerste instantie ‘rand, zoom’. Op deze zelfde bijbelplaats heeft een Oudengels psalter uit Cambridge eveneens *læppa* (zie Bosworth-Toller Supplement [BTS] i.v.): on *læppan* his hrægles ‘in oram vestimenti ejus’, Ps. Spl. C. 132, 3. Zie ook hieronder noten 68 en 69.

(28) Zie Schönfeld-Van Loey (1970:132, § 107).

pa in het Zweeds. Enkel in het Gotisch ontbreekt elk spoor van deze woordfamilie. In het Nederlands is het werkwoord *lappen* voor het eerst geattesteerd in 1285 (in Dordrecht),²⁹ in het Duits behoort dit werkwoord, eveneens in de vorm *lappen*, te oordelen naar de woordenboeken, niet (meer) tot de standaardtaal, maar komt (nog) wel op dialectaal niveau voor, zo in de eerste plaats in het Nederduits,³⁰ waar ook het substantief nog steeds gebruikelijker is dan in het Opperduits/Oberdeutsch (Zuidduits, d.i. Beiers en Alemannisch).³¹ Het Middenduits (d.i. Frankisch, Thürings, Obersächsisch) gaat hierin mee met het Nederduits, wat wellicht verklaart waarom (de geboren Nederduitser, in Oppersaksen levende) Luther in zijn bijbelvertaling (sinds 1522) naar het substantief *Lappen* grijpt in de drie parallelle verzen uit de synoptische evangeliën die ik in het begin noemde.³² Hij was hierin wel niet de eerste in Germaans gebied, want reeds de Noord(oost)nederlandse Vertaling van het Nieuwe Testament door Johan Scutken gebruikte het (zo in het handschrift uit 1399):³³

(29) Zie VMNW i.v.

(30) Zie voor de (moderne) woordgeografie van subst. en werkwoord ook de algemene Duitse woordenboeken van Adelung (1796/1970: Sp. 1907) en van Trübner (1939-1957: 4, 373-376) telkens i.v., en voor het subst. *Lappen* ook het *Variantenwörterbuch* van Ammon (2004: 460v).

(31) Kretschmer (1969: 320) i.v.

(32) De gedrukte bijbels van zijn voorlopers in Duitsland (zowel Hoog- als Nederduitse!) uit de 15^e eeuw maakten alle gebruik van andere interpretamenten (die hier als zodanig verder geen belang hebben); Luther kan derhalve zijn *Lappen* niet uit die Nederduitse bijbels hebben! Vgl. algemener ook Kluge-Mitzka (1957: 422b): “Die Ansicht, hd. *Lappen* beruhe auf Entlehnung aus dem Nd., ist unhaltbar”; zo ook nog Kluge-Seebold (2002) i.v.: “Entlehnung aus dem Niederdeutschen ist nicht wahrscheinlich”. Wel is het zo dat post-Luther- bijbelversies van het N.T. (katholieke zowel als protestantse!) diens *Lappen* voor Zuid-Duitsers ‘glosseren’ met/ vervangen door andere woorden als *stuck*, *pletz*, *lump* (Adam Petris Glossar), *blätz* (Emser, Eck), *fleck* (Zwinglys Zürcher Bibel, waarbij het ww. *flicken*): zie Kluge (1918: 35, 101, 109).

(33) Zie de tekst in dbnl. Over de geschiedenis van de Nederlandse bijbelvertalingen zie Paul Gillaerts e.a. (red.) 2014, ook C.C. De Bruin (1993: vooral 31-33). - Scutken (broeder van de congregatie van Windesheim) stierf in 1423.

“Doe seyde hi [= Jesus] (...) dat niemen enen **lap** van enen nyen clede settet in een olt cleet, anders scoert dat nye [,] ende een **lap** vanden nyen en becoemt den ouden niet” (Luc. 5,36).³⁴

Ook de Scandinavische talen hebben dit woord, tot vandaag de dag toe, in hun op Luther gebaseerde protestantse vertalingen staan – wellicht niet, dunkt me, zonder invloed van het taalgebruik van de grote reformator. Het gezaghebbende *Svenska Akademiens Ordbok* (SAOB) vermeldt zelfs bij *lapp* dat dit mogelijkwijs uit het Middelnederduits is ontleend.

Uit al deze woordhistorische gegevens zou men, ten onrechte, geneigd kunnen zijn te concluderen dat *lap* oorspronkelijk weleens een Noordwestgermaans/Ingveoons woord zou kunnen zijn – en dat zou uiteindelijk best bij Lapscheure in het Vlaamse kustgebied (pagus Flandrensis) kunnen passen. Dit zou meteen koren op de molen kunnen zijn van de ‘(op)gelapte schuur’-voorstanders.

2.2. “Eene gelapte schuer” reeds bij Tanghe (1857).

Die opvatting komt overigens, verrassenderwijze, niet voor het eerst bij Gysseling 1960 voor. In het boekje “*Beschryving van Lapscheure, opgesteld door den kanonik G.F. Tanghe*” (Rousselaere 1857)³⁵ leest men het volgende in “onvervalschen Westvlaemschen dietsche”, met notabene de nodige ‘Vlaamse’ purismen:

“Sommighe liefhebbers van oudheden hebben den naem-oorsprong van Lapscheure trachten op te zoeken; doch, tot alsnu, voor zoo veel wy weten, hebben zy maer konnen daer naer slaen, zoo dat zy de naemreden raedselachtig gelaten hebben. Behalve het gevoelen van den gemeeneman, als of Lapscheure zou voortkomen van eene *gelapte schuer*, vindt men, by de geleerde schryvers, dienaengaende, twee voorname gissingen. Volgens hen, ’t is eene schuer, toebehorende aen d’abdy van Sint-Pieters te Gent, en waervan zekere Lambertus een der eerste zorgers zal geweest zyn, die den naem zal gegeven hebben aen de plaetselykheid, in kwestie.

(34) Desgelijks in Matth. 9: 16 en Marc. 2:21. De vorm *olt* verraadt duidelijk de enge verwantschap met het Nederduits in Duitsland.

(35) De tekst is ook op het internet te vinden (zie de bibliografie)!

Anderen willen den naemoorsprong van Lapscheure vinden, niet in eene schuer of bergplaets, maer in eene scheur, dat is eene opening, spleet of gat, in eenen zeedyk of dam, die opgestopt of, zoo men zegt, gelapt zou geworden zyn. Wy laten aen den lezer de volle keur van te kiezen, tusschen die verschillende gevoelens, wat hem best aenstaet” (p. 5-6).

De hier vermelde opvatting ‘scheur’ kan, denk ik, terzijde worden gelaten; die wordt door niemand van de moderne ‘geleerde schryvers’ aangehangen. Evenmin trouwens als Gyselings nieuwe opvatting (in *De Leiegouw* 1983: 49, 4j.) van *lap* als afkomstig uit Indogermaans **lap* ‘glanzend, schoon’ enthousiasme wist te wekken. *Lambertus* treedt in Tanghes “Beschryving” ook al ten tonele, maar over die naam verderop meer.

2.3. Negatieve connotaties bij *lap(pen)* als tegenindicatie.

In dit stadium nu is de vraag vooral: is de samenstelling van een appellatief element *lap* met het woord *schuur* zinvol? De niet-geapocopeerde, gegemineerde vorm *lappe* verraadt al meteen een zekere expressiviteit (Jan De Vries verwijst er expliciet naar),³⁶ typisch voor geminatie in het algemeen. Er kleeft toch wel aan het substantief (en bij uitbreiding aan het werkwoord) een connotatie die grosso modo veeleer en meestal wel wat ‘negatief, inefficiënt, deficiënt, onaf, onbevredigend, tweederangs, verachtelijk en wat dies meer zij’ uitvalt (behalve wellicht in het wat vertederend gebezigde diminutief *lapje*). Het is zoals het Duitse verklarende woordenboek “Wahrig” het in zijn definitie van *Lappen* treffend uitdrukt: “Stück Stoff, wertloses Tuch zum Gebrauch im Haushalt”.³⁷ “Een nieuwe *lap* op een oud *kleed*” is in het Nederlands en de overige Germaanse talen spreekwoordelijk geworden voor iets in feite nutteloos. En moge nog een *lap grond* (ook) positief worden opgevat

(36) In zijn NEW 1971 (ook in de *Etymologiebank*), i.v.

(37) Wahrig 1986, i.v.

(bijv. “Vlaanderen als een *lap grond*, waarop dit en dat in de loop der eeuwen is gebeurd”), jonge mensen kopen liever een *stuk grond* – dat klinkt solieder. En zo klinkt, wat het afgeleide werkwoord betreft, “een *opgeknaapt* schuurtje”³⁸ positiever dan “een *opgelapte* schuur”. Een doodzieke mens *oplappen* is hem nog geenszins echt genezen, en een *lapmiddeltje* is zeker niet je dât! *Lapwerk* (eig. ‘herstelwerk’) wordt vaak, zelfs meestal, figuurlijk gebruikt voor ‘knoeiwerk’.

Of *lap* ‘nietswaardige vent; dronkaard’ etymologisch een verdere ontwikkeling is van *lap* ‘stuk stof’ is omstreden,³⁹ maar duidelijk negatief beladen zijn *dronkelap*, *zatlap*, *zuiplap*, *smeerlap*; als ‘tweederangs’ gelden de personen genoemd in de Zuid-Nederlandse samenstellingen *peetje-* en *meetjelap*, verder zijn er *stoplap*, *in de lap (pen)mand zijn/liggen* (vgl. WNT), het Vlaamse *lapnaam* ‘bij-, toe-, stopnaam’ e.a.m. Ook *smartlap* (Duits: *Schmachtfetzen*) klinkt denigrerend. Is nu, mocht tenminste zo’n *lap* echt aanwezig zijn in de naam *Lapscheure*, een van die weinig verheffende connotaties wel een goed benoemingsmotief voor een zich respecterende nederzetting? Het valt te betwijfelen. Zo vindt ook de Brugse historicus, kunsthistoricus en streekkenner Luc Devliegheer (2003: 36, n. 5): “Een opgelapte *scura* (schuur of ander hoevegebouw) zal in de windenrijke schorren bij de zee wel geen kenmerkend gebouwtje zijn geweest.”⁴⁰ Waarbij echter wel eerlijkheidshalve de vraag moet worden gesteld: hoe oud zijn bovengenoemde connotaties? Waren ze daar al in het begin van de 11^e eeuw?

(38) Zo in het Vlaamse weekmagazine HUMO Nr. 4297 I 2 (10.1.23), p. 28d: “Oprah Winfrey (...) valt neer in een oude, scheefhangende zetel in een opgeknaapt schuurtje” (Jo De Poorter).

(39) Zie *Etymologiebank* en WNT, i.v.

(40) Devliegheer, die in *Lapscheure* zelf onderzoek verrichte, sluit zich t.a.p. aan bij de opvatting dat van de bezittersnaam *La(m)po/Lappe* moet worden uitgegaan. Hij verwijst ook naar De Langhe 1954, die dezelfde mening is toegegaan.

Zeker uit jongere tijd dateren weinig vleiende verwijzingen naar *de pastoor van Lapscheure*; of het daarbij (steeds) over de (nochtans zeer gewaardeerde) pastoor Franciscus Heldewijs (1715-55) gaat, de “Vlaamse *Don Camillo*”, “bekend om zijn boersche gevatheid en laag-bij-den-grondschen humor”,⁴¹ wiens “merkwaardige leven” werd beschreven door schrijver Abraham Hans,⁴² – dat is mij niet geheel duidelijk maar wel waarschijnlijk; het kan echter ook door de (ten onrechte lacherig bejegende) naam van het dorp zelf misschien uitgelokt zijn (zoals Oost-Vlamingen zich ook wel eens, al even ongegrond, vrolijk durven te maken over de namen van de in hun provincie gelegen gemeenten *Zeveren*, *Zevergem* en *Zottegem*). Frans Debrabandere vermeldt in zijn *Kortrijks Woordenboek* (1999: 285a) onder het lemma *Lapschure* (sic!):⁴³ “De paster van L. gaat door voor het type van de brave, naïeve dorspastoor; ook in het Gents. *Lop*, zeg ‘t an de paster van L. ‘ga door, maak dat een ander wijs’ “. ⁴⁴ In Gent kende men inderdaad, volgens het woordenboek van Lievevrouw-Coopman 1974 (deel 2, p. 764a s.v. *Lapschure* [sic!]) de uitroep “*Gij Lapschure!* ‘gij

(41) Zo de NRC 26.11.41 (zie <https://pastoorponcke.nl/artikelnieuwerotterdamscourant.html>); de man is geboren in Sint-Pieters-buiten-Brugge (op den Dijk), niet ver van Lapscheure. Zie meer over hem in: André De Bleeker 1983: <https://www.zwinstreek.eu/202-geschiedenis/heemkundige-kringen/publicaties-heemkunde/1511-pastoor-heldewijs-van-lapscheure-1715-1755-1983-03?tmpl=component&print=1>.

(42) Over deze auteur zie: Hans, Abraham (1882-1939) in <https://schrijvers-gewijs.be/schrijvers/hans-abraham/>.

(43) In Kortrijk geldt volgens dit woordenboek inderdaad *schure* [*sky:rə] en dus ook [*lapsky:rə], maar daarnaast toch, zoals elders in het allergrootste deel van West-Vlaanderen, *eure* ‘uur’, *zeur* ‘zuur’, *meur* ‘muur’ enz. (zie aldaar over het vocalisme p. 9).

(44) Zie ook Van Sterkenburg 2001 s.v. *zeggen* (geciteerd in *Etymologiebank* s.v. *zeggen*): “In Vlaanderen komt volgens Mullebrouck (1984) voor: *loop*, zeg het aan de paster van Lapscheure! *Lapscheure* is een dorp in de gemeente Damme in West-Vlaanderen. Omdat iemand zich ergerniswekkend gedraagt, verwenst men hem naar elders. De betekenis komt overeen met ‘rot op’. Bij navraag in 1999 bleek dat nog 11 van de 111 Vlaamse zegslieden deze verwensing kenden.”

dwazerik!’ Een brave geestelijke wordt soms *de pastoor van L. genoemd*”.⁴⁵

3. **Andere *Lapscheure*-toponiemen; het appellatief *laphuis*.**

Doch er is meer! Er blijken zowaar ook in (vooral westelijk) Oost-Vlaanderen plaats(en) met de naam *Lapscheure/-schu(e)re* op te duiken!

Gysseling zelf plaatste in zijn TW (1960) op het einde van het lemma *Lapscheure* de opmerking: “In 1495 wordt een *Lapscuere* vermeld onder Huise”, en in het bij de KANTL door Luc Van Durme digitaal uitgegeven *Toponymisch Woordenboek voor Oost- en Zeeuws-Vlaanderen* (TWOZV) staan onder “Huise” (OV, thans deel van Kruisem bij Oudenaarde) niet minder dan negen ‘fiches’ die inderdaad in totaal 10 x deze naam bevatten. Daarbij varieert (niet verwonderlijk) de spelling: de eerste lettergreep vertoont 7x *laep-*, 2x *lab-*, 1x slechts *lap-*;⁴⁶ de tweede heeft 8x *-ue-*, 1x *-u-*, 1x *-u(e)*, wat alles samen wel op een uitspraak [y:] en een betekenis ‘schuur’ wijst. De vindplaatsen stammen pas uit de 15^e en de 16^e eeuw, de oudste is wel a. 1421 *ter laepschuren*. Het vaakst nog treffen we de formulering *tgoet ter laepschuere/van onsen goede ter laepschuren* aan. Nergens elders vind ik er gegevens over, ook niet in geschied- of naamkundige werken.

Maar reeds in 1929 signaleerde De Flou (IX, kol. 309v.) het *Ghoet te Lapscheure* in het dorp *Gottem* (thans deel van Deinze, vlak op de grens met West-Vlaanderen), met een citaat anno 1741 in een renteboek. Over dit leengoed vinden we

(45) Is dit woord voor ‘dwazerik’ het **Lappeschirre** “de mon enfance”, gehoord van moeder of vader (beiden geboren en getogen Gentenaars) ? Gents -sch[irə]” is wel geen ontronde en vocalisch verkorte vorm, maar wellicht product van analogie naar andere woorden op *-aar/* (dial.)-*eer* [irə], bijv. het (in dit geval) synonieme *onnozelaar*.

(46) De spellingen met *-ae-* en met *-b-* zijn ook voor het West-Vlaamse dorp geattesteerd: zie de lange lijst in De Flou IX.

meer gegevens, meegedeeld door de bekende Oost-Vlaamse 'oik-onomist' ('huisnaamkundige') Noël Kerckhaert in twee van zijn publicaties over hoeve- en huisnamen (1977: 230 en 1983:135v.), waarbij hij nog bemerkt dat dit leengoed (term van De Flou) “[n]iet meer te situeren [is] bij gebrek aan nadere gegevens” (1977). Hij bezorgt in elk geval twee archivalische indicaties: uit 1407: “een goedekin dat men heet *te laepscuere* in de prochie van Gothem” (1983), en uit 1438: “goed *te lapschuere* in de prochie van godhem” (1977).⁴⁷ Ook het TWOZV wijdt er niet minder dan 7 “fiches” aan (de nrs. 214-220 s.v. Gottem), gaande van 1406 tot 1557 en in meerderheid met *ue*-spelling!

En nog is dit niet alles. Kerckhaert heeft het in zijn boek van 1983:135 niet enkel over Gottem, maar ook over Gent. In 1601, 1602 en 1650 is daar sprake van “eene coorewintmeulen ghenampst de *Lapschuere*”, resp. “seker metswerck datmen noemt *Lapschuere*”, “de muelene ghenampst de *lapschuere* gestaen ande eerste muide poorte”. Maar Kerckhaert bemerkt daarbij: “Betekenis of oorsprong niet duidelijk. Mogelijk anekdotisch”. Gysseling kende deze waarschuwing, want hij verwijst er (zonder eigen stellingname) naar in een TWOZV-fiche voor Gent onder het lemma “Lapschuur”.⁴⁸ Net daarvóór heeft dit woordenboek ook een lemma “**Laphuis**”:⁴⁹ “van eene(n) *laphuuskine* bij sente katheline cappelle” (a. 1495) met de handgeschreven bemerking “komt ook als appell[atief] veel voor”.

(47) Zie ook *Geschiedenis van Deinze*, dl. 3, 2007: 117 (overzichtstabel met de structuur van enkele leenheerlijkheden, waaronder die *te Lapschure in Gottem*, in de Deinse dorpen) en 129a (beschrijving, met gegevens uit 1407, 1438 en 1502 over de leenhouders). Met dank aan Maria De Groote van het DSMG (Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Maurits Gysseling te Sint-Amandsberg).

(48) Fiche 9368 (e-pag. 296). – Op het Panoramisch gezicht op Gent (1534) heb ik enkel apart staande windmolens gezien, en wel in de buurt van Meulestede!

(49) Fiche 9365 (e-pag. 292). Hierop maakte Luc Van Durme (pers. corr.) mij attent, net als op het lemma *laphuis* bij Stallaert 1886-1893: 2,144b en op het artikel Lievois 2005 (zie verder volgende noot); Van Durme bevestigde mij dat hij dit woord vaak als appellatief aantrof.

Het woord ontbreekt in de historische woordenboeken van het Nederlands, komt echter wel voor bij Stallaert (1886-1893 [1978]: vol. 2, 144b), die weliswaar telkens één (in omvattender tekst ingebedde) attestatie voor Antwerpen (a. 1532) en voor Gent (a. 1552) geeft, maar helaas geen betekenisopgave. Van Durme (pers. corr.) denkt (met Lievois 2005, die het woord *laphuis* echter niet gebruikt) aan kleine huisjes of winkeltjes, zoals die bijv. te Gent nog lange tijd *aangeleund* hebben gestaan tegen de Sint-Niklaaskerk.⁵⁰ Van Durme ziet dit mogelijkerwijze ook in de naam Lapscheure het geval: die naam zou dan kunnen betekenen: geen ‘opgelapte’ maar ‘aangelapte of aangebouwde schuur’, zoals het ook staat in de TWOZV-fiche 784 bij Huise. Dat soort schuur (dat welteverstaan ook volgens Van Durme *niet* “de regel is”, want dat is het losstaande type!)⁵¹ zou dan namelijk als roerend goed zijn beschouwd en was derhalve verplaatsbaar: bij het einde van de pacht kon de pachter die afbreken en naar elders meenemen. Maar niettemin blijft het ook Van Durme verwonderen dat een polderdorp naar zo’n bouwsel (hoe architectonisch indrukwekkend ook) zou zijn genoemd. En even verwonderlijk blijft dat de samenstelling *lapschure als appellatief* nu eenmaal nooit en nergens voorkomt. En wat dan te denken van die molen in Gent, die dan ook aangebouwd zou moeten zijn? En bovenal is nog maar de vraag: had het werkwoord *lappen* al in het oudste Nederlands ook de betekenis ‘bijlappen = (als lapwerk) bijvoegen’ (Van Dale 2022)? De historische woordenboeken van het Nederlands zeggen daarover niets, en we vinden het geprefigeerde *bijlappen* pas in het WNT, met een oudste voorbeeld in

(50) In Lievois 2005 is aan het begin sprake van een “lappershuisje” (met *-er!*): ik vermoed dat hiermee die laphuusekin (Stallaert s.v. *laphuis*) zijn bedoeld. Ze zijn wel toevallig (!) aan de Gentse Sint-Niklaaskerk aangebouwd. Voor Antwerpen spreekt Stallaert van “eenige laphuysen of *andere winkels*”; het zijn m.i. dus (schoen)lapperszaken, zoals ik die heden te midden van andere winkels vind, bijv. in de Veldstraat en de Lange Munt te Gent; een zijstraatje van laatstgenoemde heet trouwens nog steeds *Schoenlappersstraat!*

(51) Zie ook de foto van een losstaande schuur uit het West-Vlaamse polderdorp Zevekote (thans in het Provinciaal Openluchtmuseum Bokrijk) in WVD I/2 (1985: 411a).

1855; daarvan afgeleid de substantieven *bijlap* en *bijlapping*.⁵² Tja, zijn de gevallen uit Gottem, Huise en Gent niet gewoon vernoemingen?

4. Naar de conclusie : *Lap-* uit gegemineerd hypocoristicon *Lappo*.

Zo blijft uiteindelijk nog over, te bekijken of de hypothese van een mansnaam in het eerste lid genoeg parallellen vindt. Ik geloof persoonlijk van wel, en zie daarvoor een aantal argumenten. De alleroudste vorm uit 1019-30 heeft nog niet, zoals al wel vanaf een eeuw later (1127) *Lap-*, maar *Lappe-*. Voor 1107 is er een *Lapiscura*, ook dus met een tussenvocaal. Voor het jaar 1163 geeft Gysseling weliswaar een *Lapscura*, maar De Flou (ook) nog een *Lappescure*. Hoeft men in die *-e-* en *-i-* per se een svarabhakti-vocaal te zien? Ik denk het niet. De spelling met *-pp-* is ook opvallend: geminatie hoeft de oorspronkelijke vorm niet ontzegd te worden, en die kan hier – opnieuw met Tavernier-Vereecken (1968: 20) – als expressief, bepaaldelijk hypocoristisch (vleiend) begrepen worden, zoals in vele andere, in ‘Vlaamse’ toponiemen optredende namen als (met *-pp-*) *Heppo* en *Poppo* en (met andere consonanten) *Atto*, *Bikko*, *Dakko*, *Cotto/Cutto*, *Lokko/Lukko*, *Otto*, *Petto*, *Sotto*,⁵³ alle met stemloze of verstemloosde (verscherpte, zoals Tavernier-Vereecken het t.a.p. noemt) oclusieve consonant. Daartoe kan nu ook *Lappo* behoren, waarvoor we de herkomst en de evolutie (met Tavernier-Vereecken nogmaals) als volgt kunnen beschouwen. De uitgangsvorm kan goed het

(52) Dit kan ook samenhangen met een homoniem *lap* met betekenis ‘klap, slag’, wat volgens Van Dale 2022 “Belgisch, informeel” is. Zie echter ook Van der Sijs, *Nederlandse woorden wereldwijd* (zie ook in de *Etymologiebank*): *lappen* ‘een klap geven’ -> Menadonees *lap* ‘een klap geven’; Berbice-Nederlands *lapu* ‘een klap geven’. Vgl. ook het transitief gebruikte *kletsen* ‘met geluid werpen, hard gooien: een klont boter in de pan, een steen in het water -’ (Van Dale 2022).

(53) Komen voor in gemeentenamen als (Atto >) Attenhoven, (Otto >) Ottenburg e.a.m.: zie mijn “Index van Germaanse persoonsnamen” in *De Vlaamse gemeentenamen* (2022: 309-316), en zie ook Van Loon (2021: 246-261): namen op *-o* (over *Poppo* vooral p. 252 en 257n.).

tweestammige *Landberht/-brecht* zijn,⁵⁴ een ook in het graafschap Vlaanderen wijdverbreide naam,⁵⁵ of in elk geval een die met *Land-* als eerste lid begint, gevolgd door een *b-*.⁵⁶ De verkorte vorm bestaat uit het eerste lid van de naam + de eerste consonant van het tweede lid + *o*, zoals Van Loon (2021: 246-261) met veel voorbeelden illustreert (bijv., als parallel, Oudhoogduits *Rudpraht* > *Rubo*).⁵⁷ Daarbij treden verdere fonetische processen op, zoals hier assimilatie *Landbo* > *Lambo*, en verscherping (verstemlozing) > *Lampo*, vervolgens vanaf de mnl. tijd verzwakking van de eind-*o* > *-e* [ə]: *Lampe* (zoals notabene de naam van de haas in de *Reynaert*). Een verdere assimilatie,⁵⁸ tegelijk expressieve geminatie, levert ten slotte *Lappe* op.⁵⁹ *Lambo*, *Lampo* en *Lampe* zijn nu nog steeds fami-

(54) Tavernier-Vereecken (1968: 19v.) s.v. *Landbertus* en verder t.e.m. *Lapkins*; die mening is ook Jan De Vries (1962: 100a) – tegen Gysseling – toegedaan. Een parallel voor *Lappo* met *-pp-* kan hier vooral het genoemde, gebilabialiseerde *Poppo* zijn, dat (als vlei-/bakervorm) niet enkel uit vormen met *Folk-* kan zijn verkort maar ook uit bijv. *Hrôth/Hrôd-berht* (> *Robrecht*): zie Van der Schaar (1978: 201b, 213v.); zie ook hieronder n. 55.

(55) Zie, behalve de door Tavernier-Vereecken (zie vorige noot) genoemde gevallen, ook *Lambertus* en *Lamsinus*, notarii te Brugge, vermeld in de “Gros Brief” (Compte Général) van 1187 (mij gesignaleerd door Jan Dumolyn), waarvoor zie de index (p. 222v.) in de uitgave Verhulst-Gysseling 1962.

(56) Vgl. bijv. *Lamburg* (Tavernier-Vereecken 1968: 19).

(57) Van Loon (2021: 258) en zie ook n. 53 hierboven (i.f.). - Vgl. ook de gemeentenamen *Poperinge* en *Poppel* (< *Rôd-brecht*?) en *Loppem* (< *Loppo*, vlei-vorm van *Lodebert*) (DVG²: 205 resp. 105) en de familienamen *Loppe* en *Loppens* (zie Debrabandere 2003: 785a). - Voor *Loppem* (1110 *Lophem*) denkt Gysseling (1983: 48, 4d.) echter aan een samenstelling met idg. *lap* ‘schitterend’ > *lop*; in die optiek zouden volgens hem in dezelfde publicatie *Loppem* en *Lapscheure* (zie aldaar 49, 4j.) hetzelfde eerste lid vertonen (in zijn TW 1960: 634b had hij voor *Loppem* nog geen etymologie opgegeven)!

(58) Vgl. algemener bijv. Oudnoors *stappa* (thans Nynorsk idem, Bokmål *stappe*) voor Nl. *stampen*.

(59) Vgl. ook de harde geminaten in namen als *Appensvoorde* (< *Abbin-* < *Albin-* [in Lovendegem]) en *Lippens* (immers: “soms < *Liebrecht* [< *Liaf-/Liud-* J” volgens Debrabandere 2003 i.v.); zie hieronder nog n. 61. - Daarnaast: *Lapscheure* (W-Vl. a. 1529-38, De Flou IX; ook in Huise, TWOZV): herinnering aan *Lambert*?

lienenamen;⁶⁰ evenzo *Lap*, *Lapp*, *Laps/Labs*, *Lappen* en (jawel) *Lappe*,⁶¹ welke vormen Debrabandere echter twee andere oorsprongen toekent die met het subst. (nomen agentis) *lapper* samenhangen,⁶² maar dat lijkt me niet dwingend te zijn. Een *-m*-loze vorm is ook aan te treffen in de familienaam *Lapsin(s)* naast middeleeuws *Lampsin* en *Lamsin*,⁶³ welke laatste vorm dan weer zowel Tavernier-Vereecken als Van Loon, op basis van persoonsidentificatie, afgeleid noemen van *Lambert(us)*.⁶⁴

Indien nu inderdaad van *Lappo* zou mogen worden uitgegaan, is de vraag of de (vanwege het tweede lid *-scure*) constante *-s-* in alle vormen, van de oudste tot de huidige, als haplografie mag worden beschouwd en derhalve voor het eerste lid *Lappes-/Lapes-/Laps-* moet worden aangenomen, in een genitiefvorm. Een genitief op *-s* (uit *-is* > *-es*) is normaal en dan ook aanwezig in de zowat 25 'Vlaamse' plaatsnamen afgeleid van een mansnaam behorend tot de sterke substan-

(60) Zie Debrabandere (2003: 722v.) en zijn overzichtsartikel *De familienaam Lambrecht* (Debrabandere 1980: 87v.), die ook vormen met *-mm-* vermeldt: *Lamme Goedzak*, *Laminsoliet* (thans Sluis in Zeeuwsch-Vlaanderen).

(61) Namen met *-p-* zijn, zoals deze vormen getuigen, niet per se Hoogduits, zoals ook Kaufmann (1965: 32-33 en 80) n.a.v. deze namen uitvoerig betoogt: "bes. im Westfrk. [= West-Frankisch] und And. [= Oudnederduits] kann sich der auslautende Konsonant im 1. Glied einer Vollform auch dann verschärfen, wenn das zweite Glied stimmhaft anlautet, z.B. *Land-bert* > *Lant-bert*. Eine solche Form kann sich mit progressiver Assimilation zu *Lant-pert* > *Lampert* > *Lampo* weiterentwickeln; das *p* wird wohl meist aus *b* expressiv verstärkt sein." (p. 32), waarbij hij zelf ook (p. 80) *Lampe* (= ohd. *Lampo!*) noemt en naar publicaties verwijst van K. Roelandts (1958: 61 en 63), C. Tavernier-Vereecken (1968: 19) en J. Lindemans (1944: 120v.); zie ook Kaufmann (1968: 225v.). Ook Förstemann 1901: 829 vermeldt *Lampo*. - Zie hierboven ook n. 59.

(62) T.w. 1. Beroepsbijnaam voor de kleer- of schoenlapper; 2. Bijnaam voor de *lapaert* 'in lompen gekleed man'.

(63) Zie Debrabandere (2003: 722v.), ontbreekt echter in zijn artikel 1980. Voor mansnamen met suffix *-sin* zie Van Loon (2021: 341-349). - Bekend is uit de 'Gouden Eeuw' het handelarengeslacht *Lampsins* in Vlissingen, afkomstig uit Oostende, werkgever van de latere admiraal Michiel de Ruyter!

(64) Van Loon (2021: 344 en 346), die (net als Tavernier-Vereecken 1968: 19v.) ook nog *Lammekin* en *Lambin(us)* noemt, evenals de huidige familienaam *Lanssens*.

tiefklasse: zo bijv. in *Eggewaartskapelle* (1236 *Egeverscapple*, uit *Aggifrith*), *Engelmanshoven* (929-963 *Engilmanshouen*, uit *Angilamund*) enz. Maar daarnaast zijn er zeker vijftien zulke plaatsnamen die ontstaan zijn uit een naam op *-o* en dus uit een naam van de zwakke klasse, waar de genitief eindigt op *-on*. Dat is echter bij die vijftien, blijkt reeds de oudste vormen, niet het geval; ze vertonen alle ook een *-s-* als verbindingsklank tussen de samenstellende delen: het interessantste voorbeeld is hier uitgerekend een naam met *Land-*: *Landskouter*, in 1118 *Landescoutre*; betreft het een analogiewerking (sterk verdringt zwak)?⁶⁵ Met de (jongere) syncope (uitstoting van *-e-*) krijgen we uiteraard *Landskouter* resp. (haplografisch) *Lapschure*. Dat dit zo verlopen is, blijkt wellicht ook uit een oud, thans verdwenen toponiem in Sint-Amansberg, waarvan de registratie 4x bewaard is in het archief van Sint-Baafs te Gent (en thans in 4 fiches van het TWOZV), telkens in dezelfde formulering; de oudste vermelding luidt: a. 1397 *tusscen laps voorde en[de] scuure[n]*.⁶⁶ De andere spellingen zijn *laepsvoorde* (1398), *laps voorde* (2^e kwart 15^e e.), *lapsvoorde* (1468). Nu hebben toponiemen met *-voorde* vrij vaak als “eerste lid een persoonsnaam, d. i. de naam van de eigenaar van de voorde of van de persoon die de voord liet aanleggen of nabij de

(65) Van Loon (pers. comm.) denkt in dit specifieke geval aan clipping of aposiopese (uitstoting van een element) bij een tweestammige persoonsnaam, bijv. **Land(wald)es/Land(wulf)es/Land(win)es coltere*; vgl. Van Loon (1981b: 156v.); algemener kregen zwakke mannelijke substantieven in het Zuidwestnederlands omstreeks 1100 een sterke genitief op *-s* (Van Loon 1981a: 455-547, vooral p. 459; Van Loon 1995). Met dank aan de auteur.

(66) Fiches 729-732 van Gent > Sint-Amansberg. Dit item ontbreekt in de beide artikelen van Gysseling (1966, 1974) over de oude toponymie van Oostakker en Sint-Amansberg, in welke laatstgenoemde plaats de Gentse Sint-Baafsabdij de Sint-Baafskouter bezat, waar (op een deel ervan, de Nieuwkouter) thans het Groot Begijnhof ligt. Met dank aan Magda Devos, die me in een lezing in dit Begijnhof (begin 2022) hierop attent maakte. – Herinnert hieraan nog de *Voordestraat* aan de (oostelijke) grens tussen Oostakker en Sint-Amansberg (thans beide: delen van de fusiegemeente Gent)?

voord woonde (*Bekkevoort, Bosvoorde, Vilvoorde*)".⁶⁷ En nog een vraag die hierbij zou kunnen opduiken: is het genoemde *scuure* (ook 3x *scuere*) hier misschien elliptisch voor **laps scuure/scuere* te verstaan, en wat is daarvan de consequentie?

5. Nog iets over Engelse *Lap*-toponiemen.

Nog een laatste gegeven dat enige aandacht verlangt: het niet zelden voorkomen van Engelse toponiemen beginnend met *Lap*-. Er zijn er namelijk wel wat (waaronder uitgerekend een *Lapford* in Devon), maar de mening over hun precieze etymologie is kennelijk een omstrede zaak en verschilt niet enkel van auteur tot auteur maar ook van besproken plaats tot plaats. Een interessant artikel over deze kwestie is van de hand van de Britse toponymiste Carole Hough (in *Nomina* 19, 1996, p. 43-50), die ook gegevens uit de bekende handboeken van Eilert Ekwall (1960: 288b) en A.H. Smith (1956: part 2, 11.16.22) kritisch onder de loep neemt. Bij enkele denkt men ook aan oe. *laepa* (etymologisch het equivalent van ons *lap*, cfr. supra), bijv. bij *Lapley* (in Staffordshire) en bij *Lapscombe* (in Surrey, met -s-!), waarbij *lap* in een specifieke zin wordt opgevat, nl. (zoals in de Oudnederlandse Psalmen en in het Psalter uit Cambridge),⁶⁸ als 'zoom', waaruit men een (notabene enkel -ad hoc ?- in plaatsnamen aangenomen !) betekenis 'rand van een gemeente (end of a parish)' meent te mogen afleiden.⁶⁹ Maar

(67) Zo Ward Van Osta in DVG² (2022: 263) bij de behandeling van dit "veel voorkomend bestanddeel". - Een interessant geval is *Bosvoorde* uit *Baldo + v.* (1469 *Baudsvooort*), volksetymologisch > *Bos*-. Hieraan kan nog (met dank aan Paul Kempeneers) de gehuchtnaam *Pepinusfort* (verbastering van *Pippinusvoort* in het Vlaams-Brabantse Bunsbeek) toegevoegd worden. - Is ook het veel voorkomende *Lappersfort* (zie Kerckhaert 1983: 135) een verbastering (met, voor de secundaire betekenis 'drankgelegenheid', ook een associatie met *lappen* 'veel drinken')? - Vgl. ook het direct hieronder nog te noemen Engelse *Lapford* met noot 70.

(68) Cfr. supra (hoofdstukje 2.1) met n. 27.

(69) Zo ook in het elektronische *Middle English Dictionary* (als deel van het *Middle English Compendium/ Michigan*) s.v. *lap(pe)* n. , 'definition' 7, met 10 'quotations' (= geciteerde toponiemen).

ook aan een eigenaam wordt soms gedacht, nl. aan *Lappa* uit *Hlappa*,⁷⁰ met een anlautcluster die in het zuidelijke Oudnederlands al in de 8^e eeuw is verdwenen.⁷¹ Mansion (1935: 91) heeft het eerste lid in ons *Lapschure* verklaard als “*Lappa* (?), mansn[aam], vgl. ags. *Leppa*”;⁷² is dit echter wel hetzelfde als ons Vlaams-Ingveoons hypocoristicon *Lappo/Lappa*? Met de (onzekere) Engelse gegevens is sowieso voorzichtigheid geboden - *in onomasticis* zal die wel altijd geboden zijn, valt te vrezén.

Maar misschien, hopelijk zelfs, is hiermee postuum verzoening tot stand gebracht tussen de beide huidige Gentse *hodonymoforen* (straatnaamdragers): aan de man (Gysseling) liet ik zijn *schuur*, aan de vrouw (Tavernier-Vereecken) de eigenaam *Lappo*.

Een tweevoudig literair nawoord

Het gedicht(fragment) van Guido Gezelle over *Lapschure*, dat bij het begin van dit artikel als motto dient, trof ik aan in de behandeling van deze (thans deel)gemeente, verschenen in het omvangrijke populair-encyclopedische werk *Dit is West-Vlaanderen. Tweede deel* (onder redactie van Lucien Dendooven; Sint-Andries : Flandria, 1960, p. 958b). Ik kon het in de uitgaven van Gezelles omvangrijke werk niet terugvinden, ook niet in deel 8 (met uitgebreide registers) van de gezaghebbende editie *Gezelle. Volledig dichtwerk. Redactie ver-*

(70) Ekwall (1960: 288b) bemerkt evenwel onder het lemma *Lapworth*: “*Hlappa* is not evidenced in independent use”; ook voor *Lapford* neemt hij (ibid.) dit *Hlappa* aan, doch zie de discussie in Hough (1996: 43, 45 en vgl. nog 44 [onder *Lapworth*]). Een heel andere etymologie voor *Lapford* (enkel voor dit *Lap*-toponiem!) staat Smith 1956: 2,22 voor : < Oudengels *léap* ‘a basket, esp. for catching fish’ (zie voor de overige toponiemen Smith 1956: 2,11).

(71) Zie Van Loon (2014: 117).

(72) Mansion (zie ook mijn noten 1 en 2 hierboven) verwijst hier naar Redin (1919: 99), die een driemaal aangetroffen mansnaam *Leppa* vermeldt, die laatstgenoemde eventueel met oe. *læppa* ‘lappet’ (= Nl. ‘lapje’) wil verbinden.

zorgd door Jozef Boets, Kapellen: DNB/Uitgeverij Pelckmans, 1991.

Een andere literator die Lapscheure even onder de aandacht bracht is de Gentse, in het Frans schrijvende germaniste (Duits) en auteur Dr. Nicole Verschoore (1939-2020), in haar biografische roman *La charrette de Lapsceure* [sic] (Bruxelles : Le Cri, 2007), vooral p. 74-94. Over haar en haar roman zie vooral Stefaan De Grootte in : *Het land van Nevele* XLI, 2010/1, 85-96 (vooral 93v., met foto's; ook digitaal) en Jean-Paul den Haerynck in : <https://www.literairgent.be/lexicon/verschoore-nicole> (© Literair Gent, met verdere lit.).

BIBLIOGRAFIE

- Adelung, Johann Christoph, *Grammatisch-kritisches Wörterbuch der hochdeutschen Mundart. Zweyter Theil, von F-L. Zweyte Ausgabe*. Leipzig: Breitkopf, 1796 (Nachdruck Hildesheim/New York: Olms, 1970).
- Ammon, Ulrich, *Variantenwörterbuch des Deutschen*. Berlin: de Gruyter, 2004.
- Bosworth, Joseph – Toller, Thomas Northcote, *An Anglo-Saxon Dictionary – Supplement*. London: Oxford University Press, 1921 – reprint 1966.
- Debrabandere, Frans, “De familienaam Lambrecht”, *De Leiegouw* 22, 1980, 87-88.
- Debrabandere, Frans, *Kortrijks Woordenboek*. Kortrijk: De Leiegouw, 1999.
- Debrabandere, Frans, *Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk, grondig herziene en vermeerderde uitgave*. Amsterdam-Antwerpen: L.J. Veen/Het Taalfonds, 2003.
- Debrabandere, Frans, “Nederlandse plaatsnamen in West-Vlaanderen extra muros (‘Frans-Vlaanderen’)”, *HCTD* XCIII, 2021, 43-325.

- de Bruin, C.C., *De Statenbijbel en zijn voorgangers*, bewerkt door F.G.M. Broeyer. Haarlem: Nederlands Bijbelgenootschap, Brussel: Belgisch Bijbelgenootschap, 1993.
- De Flou, Karel (en De Smet, Jos.), *Woordenboek der toponymie van westelijk Vlaanderen [...]*, 18 delen. Brugge: Poelvoorde, 1914-1938.
- De Grauwe, Luc, *De Wachtendonckse Psalmen en Glossen. Een lexikologisch-woordgeografische studie met proeve van kritische leestekst en glossaria*. Twee delen, Gent: KANTL, 1979-82.
- De Langhe, Jozef E., "Toponymica uit de kuststreek. Lapscheure", *Biekorf* 54, 1953, 276-277.
- Devliegheer, Luc, "Volcranus *levita* uit Lapscheure", *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis* 140 (1-2), 2003, 35-41.
- Devos, Magda en Vandekerckhove, Reinhild, *West-Vlaams* (Taal in stad en land, België, deel 7). Tiel: Lannoo, tweede druk 2006.
- de Vries, Jan, *Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse Plaatsnamen* (Aula-boeken). Utrecht: Het Spectrum, 1962.
- de Vries, Jan, *Nederlands etymologisch woordenboek*. Leiden: Brill, 1971 (ook digitaal in *Etymologiebank*).
- DVG² = *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend woordenboek*. Tweede, grondig herziene en vermeerderde uitgave, door Frans Debrabandere e.a. (Werken van de KCTD, Vlaamse afdeling, 33). Leuven-Paris-Bristol, CT: Peeters, 2022.
- Ekwall, Eilert, *The Concise Dictionary of English Place-Names*. Fourth Edition. Oxford: Clarendon Press, 1960.
- Etymologiebank* (digitaal): <https://etymologiebank.nl/> [geraadpleegd op 5.12.23] (vgl. EWN).
- EWN = *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands*, onder hoofdredactie van Marlies Philippa e.a. (4 delen). Amsterdam: Amsterdam University Press, 2003-2009. (Vgl. *Etymologiebank*).
- FAND III = Johan Taeldeman, Jan Goossens, Geert Verleyen en Chris De Wulf, *Fonologische Atlas van de Nederlandse Dialecten. Deel III: De Westgermaanse lange vocalen en diftongen*. Gent: KANTL, 1998.

- Förstemann, Ernst Wilhelm, *Altdeutsches Namenbuch. I: Personennamen*. Zweite, umgearbeitete Auflage. Bonn: Hantstein, 1901.
- Gillaerts, Paul e.a. (red.), *De Bijbel in de Lage Landen: Elf eeuwen van vertalen*. Heerenveen: Jongbloed, 2014.
- Guyot = *Nouveau dictionnaire des communes, hameaux (...) etc. du Royaume de Belgique*. Bruxelles: Imprimerie E. Guyot, z.j. [na 1.1.1935].
- Gysseling, Maurits, (TW =) *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*. Brussel: Belgisch interuniversitair centrum voor neerlandistiek, 1960.
- Gysseling, Maurits, "Schets van de oude toponymie van Oostakker en Sint-Amansberg", *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam* 42, 1966/1, 4-13.
- Gysseling, Maurits, *Geschiedenis van Oostakker en Sint-Amansberg tot 1794*. Oostakker, Gemeentebestuur, 1974.
- Gysseling, Maurits, "Inleiding tot de toponymie van West-Vlaanderen", *De Leiegouw* 25, 1983, 39-58.
- Houet, Albert - Cleeren, R., *Dictionnaire moderne géographique, administratif, statistique des communes belges/Modern woordenboek, aardrijkskundig, administratief, statistisch, der Belgische gemeenten*. Bruxelles: Dewarichet, 1968.
- Hough, Carole, "English Place-Names in Lap-", *Nomina* 19, 1996, 43-50.
- Jacobs, Jozef, *Vergelijkende klank- en vormleer der middel-vlaamse dialecten. I: Klankleer*. Gent: KANTL/Siffer, 1911.
- Kaufmann, Henning, *Untersuchungen zu altdeutschen Rufnamen*. München: Wilhelm Fink, 1965.
- Kaufmann, Henning, *Ernst Wilhelm Förstemann, Altdeutsche Personennamen. Ergänzungsband*. München: Wilhelm Fink, 1968.
- Kempeneers, Paul, *Toponymie van Attenrode-Wever. Een geschiedkundige en toponymische studie* [in eigen beheer], 2007.

- Kempeneers, Paul - Leenders, Karel - Mennen, Vic - Van Durme, Luc, *De Vlaamse waternamen. Verklarend en geïllustreerd woordenboek. Deel II : De provincies West- en Oost-Vlaanderen* (Werken van de KCTD, Vlaamse afdeling, 30). Leuven - Paris - Bristol, CT: Peeters, 2018.
- Kempeneers, Paul, "Toponymie van Opvelp en Neervelp", *HCTD XCIV*, 2022, 153-239.
- Kerckhaert, Noël, *Oude Oostvlaamse hoeven*. Gent: Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 1977.
- Kerckhaert, Noël, *Oude Oostvlaamse huisnamen, alfabetisch repertorium (deel 3)*. Gent: Provincie Oost-Vlaanderen (Cultureel Jaarboek), 1983.
- Kluge, Friedrich, *Von Luther bis Lessing. Aufsätze und Vorträge zur Geschichte unserer Schriftsprache*. 5. Aufl. Leipzig: Quelle & Meyer, 1918.
- Kluge, Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 17. Auflage, bearbeitet von Walther Mitzka. Berlin: de Gruyter, 1957.
- Kluge, Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 24. Auflage, bearbeitet von Elmar Seebold. Berlin: de Gruyter, 2002.
- Lievrouw-Coopman, Lodewijk, *Gents Woordenboek* (3 delen), Gent: Broers 1974 (heruitgave van idem, Gent: KANTL/Erasmus, 2 delen, 1950-1951).
- Lievois, Daniel, "Kapellen, huisjes, fruit en bloemen bij de westgevel van de Sint-Niklaaskerk in Gent", *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, nieuwe reeks 59, 2005, 71-115.
- Lindemans, Jan, *Bijdragen tot de geschiedenis en de beteekenis van de vlaamsche persoonsnamen*, Turnhout: Van Mierlo-Proost, 1944.
- Mansion, J., *De voornaamste bestanddeelen der Vlaamsche plaatsnamen* (Nomina Geographica Flandrica, Studiën III). Brussel: Standaard-Boekhandel, 1935.
- Mennen, Victor, *Van Gennep tot Geistingen, van Het Lo tot Lutselus. Nederzettingsnamen van de Limburgse Kempen*

- en aangrenzende regio's*. Publicaties van de VZW Erfgoed Lommel, 2022.
- Middle English Dictionary* (deel van *Middle English Compendium*, Michigan) : geraadpleegd in <https://quod.lib.umich.edu/m/middle-english-dictionary>.
- Nieuwe Testament (Noordnederlandse vertaling, door Johan Scutken): geraadpleegd in https://www.dbnl.org/tekst/scutoo1cbruo1_01/.
- Nieuwe Testament (Zuidnederlandse vertaling, anoniem): geraadpleegd in https://www.dbnl.org/tekst/_nie191cbruo1_01/_nie191cbruo1_01_0146.php .
- ONW = *Oudnederlands Woordenboek*, enkel digitaal in <https://ivdnt.org/woordenboeken/oudnederlands-woordenboek/> .
- Pée, Willem, *Dialect-atlas van West-Vlaanderen en Fransch-Vlaanderen* (RND = Reeks Nederlandsche Dialect-atlassen, 6). Antwerpen: De Sikkel, 1946.
- Popp-atlas = Atlas cadastral parcellaire de la Belgique: te raadplegen in <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/popp-atlas-cadastrale-parcellaire-de-la-belgique-1842-1879>.
- Prevenier, Walter, Romain van Eenoo en Erik Thoen (red.) *Geschiedenis van Deinze, deel 3: Het platteland en de dorpen van Deinze*. Deinze: Stad Deinze, 2007.
- Redin, Mats, *Studies on un-compounded personal names in Old English*. Uppsala: Aktiebolag Akademiska bokhandeln, 1919.
- RND = Reeks Nederlandse Dialectatlassen (zie Pée, Willem).
- Roelandts, Karel, "Verscherping en geminatie", *Album Edgard Blancquaert, de gehuldigde aangeboden (...)*. Tongeren: Michiels, 1958, 55-64.
- SAOB = *Svenska Akademiens Ordbok* (digitaal: <https://www.saob.se>)
- Schönfelds historische grammatica van het Nederlands: klankleer, vormleer, woordvorming*, verzorgd door A. van Loey, 8^e druk. Zutphen: Thieme, 1970.
- Scutken, Johan: zie Nieuwe Testament (Noordnederlandse vertaling).

- Smith, Albert Hugh, *English Place-Name Elements*, 2 vols. Cambridge University Press, 1956.
- Speecke, Matthijs - Adriaens, Miet - Donche, Pieter - Hollestelle, Jesse - Buylaert, Frederik, *Repertorium van de hogere heerlijkheden van het Graafschap Vlaanderen, ca. 1360 - ca. 1570*, 2 delen, Gent: Skribis, 2023.
- Stallaert, Karel Frans, *Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen uit Vlaamsche, Brabantsche en Limburgsche oorkonden*. 2 delen. Handzame: Familia et patria, 1978. (herdruk van Leiden: E.J. Brill, 1886-1893).
- van Sterkenburg, P.G.J., *Vloeken. Een cultuurbepaalde reactie op woede, irritatie en frustratie*. Den Haag: Sdu uitgevers, 2001² (ook in *Etymologiebank*).
- Taeldeman, Johan, "Het klankpatroon van de Vlaamse dialekten. Een inventariserend overzicht.", in: Magda Devos, Hugo Ryckeboer en Johan Taeldeman, *Het Woordenboek van de Vlaamse dialecten. Inleiding*. Gent: Seminarie voor Vlaamse Dialektologie, Rijksuniversiteit Gent, 1979, 48-120.
- Tanghe, G.F., *Beschryving van Lapscheure, opgesteld door den kanonik G.F. Tanghe*. Rousselaere: David Vanhee, boekdrukker, 1857 (digitaal in Google Books: <https://books.google.be/books?vid=GENT900000057614&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>).
- Tavernier-Vereecken, Cécile, "Lapscheure", *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam* 30, 1954, 133-137.
- Tavernier-Vereecken, Cécile, *Gentse Naamkunde van ca. 1000 tot 1253. Een bijdrage tot de kennis van het oudste Middelnederlands (= Bouwstoffen en Studiën voor de geschiedenis en de lexicografie van het Nederlands, XI)*. Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1968.
- Trübners Deutsches Wörterbuch*, herausgegeben von Walther Mitzka, Alfred Götze, Eduard Brodführer, 8 Bände. Berlin: de Gruyter, 1939-1957.
- TW: zie Gysseling 1960.
- TWOZV: zie Van Durme 2016.

- van Berkel, Gerald en Samplonius, Kees, *Nederlandse plaatsnamen verklaard*. Utrecht: Spectrum, 2018 (ook digitaal in: *Etymologiebank*).
- Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal*, 16^e editie. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Uitgevers, 2022.
- van der Schaar, J., *Woordenboek van voornamen* (Aula-boeken 176). Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum, 1964.
- van der Sijs, Nicoline, *Nederlandse woorden wereldwijd*. Den Haag: Sdu uitgevers, 2010 (ook in *Etymologiebank*).
- Van Durme, Luc, (TWOZV =) *Toponymisch Woordenboek voor Oost- en Zeeuws-Vlaanderen* Gent: KANTL, 2016; digitaal (<https://bouwstoffen.kantl.be/tw-ozvl/browse/>).
- Van Durme, Luc, “Het *Toponymisch Woordenboek van Maurits Gysseling*. Aanvullingen en verbeteringen op basis van de materiaalverzameling voor het *Toponymisch Woordenboek voor Oost- en Zeeuws-Vlaanderen*”, HCTD XC, 2018, 305-449.
- Van Haverbeke, P., *De 13de-eeuwse Middelnederlandse Oorkondentaal te Brugge en omgeving*. Gent: KANTL, 1955.
- Van Loey, A., *Middelnederlandse Spraakkunst, II. Klankleer*. Achtste druk. Groningen: Wolters-Noordhoff, 1980.
- Van Loon, Jozef, *Morfeemgeschiedenis en -geografie der Nederlandse toenames*. Handzame: Familia et Patria, 1981a
- Van Loon, Jozef, “De betekenis van toponymische samenstellingen”, *Naamkunde* 13, 1981b, 131-187 (ook in dbnl).
- Van Loon, Jozef, *Historische fonologie van het Nederlands*. Herziene uitgave. Deurne (B): Universitas Books, 2014.
- Van Loon, Jozef, *Antroponymie van Noordwest-Europa tot de twaalfde eeuw. Deel I: Vorm en betekenis van de namen*. (Werken van de KCTD, Vlaamse afdeling, 31). Leuven-Paris-Bristol, CT: Peeters, 2021.
- Verhulst, Adriaan en Gysseling, Maurits, *Le compte général de 1187, connu sous le nom de Gros Brief, et les institutions financières du comté de Flandre au XIIe siècle*. Bruxelles: Palais des Académies, 1962.

- VMNW = *Vroegmiddelnederlands Woordenboek: woordenboek van het Nederlands van de dertiende eeuw in hoofdzaak op basis van het Corpus Gysseling*, bewerkt door W.J.J. Pijnenburg e.a., 4 delen (ook digitaal: <https://ivdnt.org/woordenboeken/vroegmiddelnederlands-woordenboek>).
- Wahrig, Gerhard, *Deutsches Wörterbuch. Völlig überarbeitete Neuauflage*. Gütersloh/München: Bertelsmann 1986.
- WNT = *Woordenboek der Nederlandsche taal* (ook digitaal: <https://ivdnt.org/woordenboeken/woordenboek-der-nederlandsche-taal/>).
- WVD I/2 = *Woordenboek der Vlaamse dialecten, Deel I: Landbouwwoordenschat, afl. 2: Behuizing*, door Magda Devos, Hugo Ryckeboer en Jacques Van Keymeulen. Gent: Seminarie voor Vlaamse Dialektologie, Rijksuniversiteit Gent, 1985.